

Проект BG051PO001/07/3.3-02/71
„Докторантурата – инструмент за
формиране на иновативен научен
потенциал в България”

ИКОНОМИКАТА НА ЗНАНИЕТО И ГЛОБАЛНИЯТ ПРОГРЕС

Сборник с доклади от първа национална конференция
на докторанти по стопански науки и управление,
проведена на 11 декември 2008 г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Университет за национално и световно стопанство и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Договарящия орган.

Т О М 1 / 2008

Издателство „Авангард Прима”

СЪДЪРЖАНИЕ

ЕНЕРГИЙНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ИКОНОМИКАТА НА ЗНАНИЕТО	9

Елизабет Йонева

ПРОЕКЦИЯТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО ВЪВ ВИСШАТА ЧАСТНА И ДЪРЖАВНА ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНСТИТУЦИЯ	17

Мария Манева

ЕВРОПЕЙСКОТО ОБРАЗОВАТЕЛНО ПРОСТРАНСТВО – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ПРЕД ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В БЪЛГАРИЯ	28

Мария Иванова

ОБРАЗОВАТЕЛЕН И КУЛТУРЕН СЕКТОР – ПАРТНЬОРСТВА НА ЗНАНИЕТО	44

Петя Колева

ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ЗНАНИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА СТОПАНСКАТА КОНЮНКТУРА И РЕПУБЛИКАНСКИЯ БЮДЖЕТ	59

Димитрия Митева

ПУБЛИЧНО-ЧАСТНОТО ПАРТНЬОРСТВО - ИНСТРУМЕНТ ЗА ЦЕЛИТЕ НА КОХЕЗИОННАТА ПОЛИТИКА НА ЕС ЗА РАЗВИТИЕ НА ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО (ФИНАНСОВА РАМКА 2007 – 2013 Г.).....	66

Миглена Добрева

ТЕОРИЯТА ЗА ОБЕЗЦЕНЯВАЩИТЕ СЕ ПАРИ НА СИЛВИО ГЕЗЕЛ: ПРИЛОЖИМОСТ В СЪВРЕМЕННИ УСЛОВИЯ.....	77

Иван Тодоров

© Елизабет Йонева, Мария Манева, Мария Иванова,
Петя Колева, Димитрия Митева, Миглена Добрева,
Иван Тодоров, Надежда Иванова, Григор Стоевски,
Здравка Паскалева, Христина Харизанова, Силвия Господинова,
Цветелина Цонева, Моника Моралийска, Десислава Димитрова,
Невена Станчева, Калин Крумов, Диана Генкова,
Живка Калайджиева, Цветелина Маринова, Лиляна Иванова

Издателство „Авангард Прима“
ISBN: 978-954-323-543-8

София, 2009 г.

ЗНАНИЯТА КАТО ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ НА МИКРОИКОНОМИЧЕСКАТА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ	85
<i>Надежда Иванова</i>	
ИНОВАТИВНОСТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯТА НА МЕЖДУНАРОДНА ИНТЕГРАЦИЯ	97
<i>Григор Стоевски</i>	
ИНОВАТИВНО РАЗВИТИЕ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ – ДОБРИ ПРАКТИКИ И ПЕРСПЕКТИВНИ ОБЛАСТИ	116
<i>Здравка Паскалева</i>	
АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ПАЗАРА НА ЗЕМЯТА: НЯКОИ РЕЗУЛТАТИ ОТ АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ	124
<i>Христина Харизанова</i>	
РАЗВИТИЕ НА УСЛУГИТЕ В БЪЛГАРИЯ И ТЯХНОТО ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ ЖИЗНЕНОТО РАВНИЩЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО	133
<i>Силвия Господинова</i>	
ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО И ГЛОБАЛНИЯТ ПРОГРЕС И ПРОЯВЛЕНИЕТО ИМ ВЪРХУ ТРАНСПОРТА	142
<i>Цветелина Цонева</i>	
ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЧУЖДЕСТРАННИТЕ ОПЕРАТОРИ НА ПАЗАРИТЕ НА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОННИ УСЛУГИ В ЦЕНТРАЛНА И ИЗТОЧНА ЕВРОПА	153
<i>Моника Моралийска</i>	
ОБРАЗОВАНИЕ И БЕДНОСТ – ДЕТЕРМИНАНТИ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ..	164
<i>Десислава Димитрова</i>	

ПРОЦЕСЪТ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЯ КАТО ФАКТОР ЗА ИНОВАЦИОНЕН ТРАНСФЕР	175
<i>Невена Станчева</i>	
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ НА ТЕХНОЛОГИЧНО ПРЕУСТРОЙСТВО В СТРАНИТЕ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И БЪЛГАРИЯ	192
<i>Калин Крумов</i>	
ОТНОСНО ПОДХОДИТЕ ЗА ИЗМЕРВАНЕ НА ЕФЕКТИТЕ ЗА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА ОТ ПОЛЗВАНЕТО НА РЕДСТВА ОТ ФОНДОВЕТЕ НА ЕС	209
<i>Диана Генкова</i>	
ЛИСАБОНСКАТА СТРАТЕГИЯ В КОНТЕКСТА НА СБЛИЖАВАНЕТО В ИКОНОМИЧЕСКИЯ И ВАЛУТЕН СЪЮЗ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ.....	229
<i>Живка Калайджиева</i>	
ЕДИННАТА ЕВРОПЕЙСКА ВАЛУТА – ПРИНОС В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЦЕЛИТЕ НА ЛИСАБОНСКАТА СТРАТЕГИЯ	235
<i>Цветелина Маринова</i>	
НАБИРАНЕ И ПОДБОР НА ПРОЕКТЕН ЕКИП В ПРОЦЕСА НА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ.....	246
<i>Лиляна Иванова</i>	

ЕВРОПЕЙСКОТО ОБРАЗОВАТЕЛНО ПРОСТРАНСТВО – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ПРЕД ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В БЪЛГАРИЯ

Мария Иванова
Докторант в секция „Макроикономика“,
БАН - Икономически институт

Въведение

„След като се изкача на висока планина, виждаме, че пред мен се разкриват още много върхове, които трябва да покоря. Тук правя кратка почивка, за да се полюбувам на прекрасната гледка, която ме заобикаля, да погледна назад към пътя, който съм изминал. Но мога да си позволя само кратка почивка, защото свободата носи отговорности и не смея да губя време – дългият ми поход още не е свършил.“

Нелсън Мандела

Висшето образование в България е изправено пред един от най-отговорните етапи на своето развитие. Страната ни е пълноправен член на Европейския съюз. Този факт изправя образователната ни система пред предизвикателства свързани с:

- Изграждане на общество на знанието. Този процес обособява икономическата перспектива в България за поддържане на висок икономически растеж чрез динамична, конкурентоспособна и високо технологична икономика, основана на знанието – в съответствие с принципите на устойчивото екологично и регионално развитие;
- Повишаване качеството и потенциала на човешкия капитал с цел достигане на равнища на заетост, доходи и социална интеграция, осигуряващи високо качество на труд и живот.

Висшето образование е индивидуално и обществено благо и затова е лична и обществена отговорност. Достъпът до различните

степенни и форми на висше образование при равни условия е право на всеки гражданин, но неговото придобиване е зависимо от личностния потенциал и ресурси на индивида.

В рамките на Европейския съюз, висшите училища участват равностойно в пазара на образователни услуги, тъй като основният резултат от тяхната дейност получава пазарна реализация. Те съобразяват своята дейност с пазарните механизми, защото свободната конкуренция е основен двигател на тяхното развитие. Висшето образование е сфера, в която доминиращи са академичните ценности и норми.

„Европа на познанието се възприема като фактор на човешкото и социално развитие и като необходим елемент за силване и обогатяване на европейското самосъзнание. Самосъзнание, което е в състояние да даде на своите граждани необходимите познания за посрещане предизвикателствата на новото хилядолетие, едновременно с убеждението за необходимостта от споделянето на общи ценности и принадлежност към общо социално и културно пространство.“

Извадки от Болонска декларация, 1999 г.

Процесът на изграждане на Европейското пространство за висше образование е факт. Европейските министри, отговарящи за висшето образование потвърдиха своя ангажимент за съгласуване на политиките в рамките на „Процеса Болоня“ и се ангажираха за периода до 2010 г. да се създаде високоразвито и конкурентоспособно Европейско образователно пространство.

България заяви своята ангажираност към този процес още през 1999 г. чрез подписването на Болонската декларация. Така България стана една от страните, приели предизвикателството да изградят „европейска зона на висшето образование“ и общ Европейски пазар на висше образование.

Висшето образование (като част от образователната система на България) е система със свои характеристики и качество, елементите на която са взаимно свързани и си взаимодействат. Върху тази система силно влияние оказват:

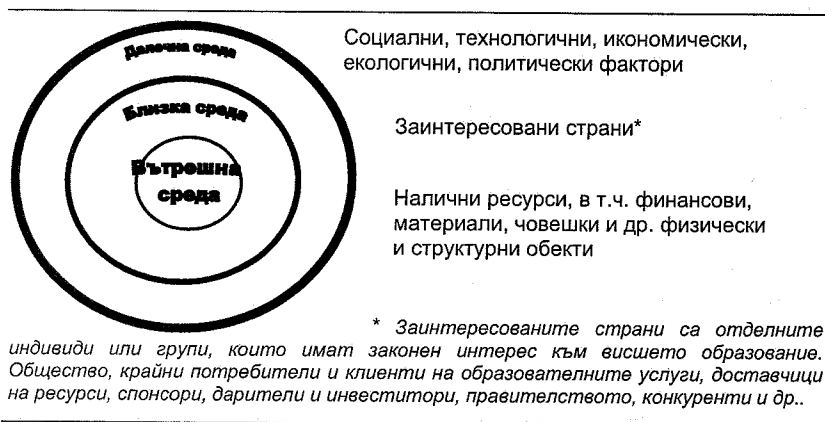
- новите изисквания на динамично променящата се глобална икономика,
- предизвикателствата на високо конкурентния трудов пазар в рамките на Европейския съюз.

Тези фактори определят образованието като една от сферите с най-голямо значение за икономиката на България и налагат непрекъснато преразглеждане на целите и качеството на българската образователна система. Адаптивната образователна система е основна за обществото, защото образованите граждани не се боят от разнообразието и уважават различното мислене на другите хора. Те са по-квалифицирани служители и по-претенциозни към качеството на потребяваните продукти и услуги, което стимулира конкуренцията и иновациите.

Институции, политически сили, социални партньори, неправителствени организации, всички граждани на България са заинтересовани българското висше образование да даде своя принос към ЕС като равностоен партньор с ясно и категорично заявено конкурентно предимство.

Предизвикателства пред висшето образование в България

Основните предизвикателства пред българското висше образование днес произтичат от влиянието както на външни за страната ни фактори, така и от вътрешни фактори (виж Фиг.1) формирани въздействието си от спецификата на икономическата, политическа, демографска и технологична среда в България.

Фиг. 1. Среда на висшето образование и факторите, които въздействат върху неговото развитие

Тук ще разгледаме само онези фактори, които оказват най-мощно въздействие върху облика на висшето образование в България.

1. Фактори от далечната външна среда:

Политически и икономически контекст.

Европейската общност постави образованието и обучението сред своите приоритети още през 1992 година при сключването на Договора от Маастрихт.

В условията на глобализация на интелектуалния пазар е необходимо ясно да разбираме границите, очертаващи привлекателността на европейското висше образование за цял свят. Очертава се ясно визията, че привлекателността на европейското висше образование съответства на привлекателността на европейските културни и научни традиции. Това налага изискването България да координира образователната си политика с тази на другите, подписали Болонската декларация, европейски страни, по отношение постигането на целите, залегнали в нея, и то в определените времеви граници.

Необходимо е ускорено създаване на общ европейски пазар на висшето образование, конкурентен спрямо останалия свят. Това означава:

- Изграждането на единна, цялостна и непротиворечива система, насочена към увеличаване на европейския дял в глобалния пазар на висше образование.
- Мобилност на студенти, преподаватели и учени и подкрепа на тяхното свободно придвижване в една обща, европейска „зона“ на висше образование. Мобилността в академична Европа допринася за „европеизацията“ на съдържанието на висшето образование и до ускореното обновяване на учебните планове и програми, чрез между университетско сътрудничество.
- Създаване на подходяща нормативна рамка. Например Болонската декларация (в политически аспект) е документ, насочен към въвеждането на обща система за категоризиране

на квалификациите и утвърждаване на единна квалификационна номенклатура, която гарантира сравнимост на образователно-квалификационните нива във висшето образование на европейските страни.

- Хармонизирането на квалификационните рамки и съответните им атрибути (например времето за получаване на образователно-квалификационна степен) между различните европейски системи, както и промени в подходите към оценяване постиженията на студентите (постигане на учебни резултати) и отчитането им на програмно, институционално и национално ниво.
- Въвеждане на общи квалификационни наименования (като „Магистър” и „Доктор”) и постигане на общо разбиране за характеристиките на отделните квалификационни степени-присъждането на образователна степен в определена квалификационна област трябва да се подчинява на общи условия, които всеки университет трябва да гарантира.
- Изграждане на съвместима система за гарантиране качеството и академичните стандарти на присъжданите квалификации. Националните системи за осигуряване на качеството са локални гаранции за спазването на обявените правила за сравнимост, разбираемост и преносимост на присъжданите квалификации. Те трябва да отразяват отговорностите на институциите, системата на акредитация, Европейската система за трансфер и акумулиране на кредити.

Срещата на европейските министри в Прага добави към процеса Болоня следните нови стратегически цели до 2010 год:

- развиване на системи за учене през целия живот,
- насърчаване на европейското сътрудничество при осигуряване на качество за съвършенство и конкурентоспособност,
- изграждане на активни взаимоотношения между институциите за висше образование, студентите и бизнеса,
- засилване привлекателността на европейското пространство за висше образование.

2. Фактори от близката външна среда

Конкуренти или партньори?!

Държавите от ЕС запазиха суверенитет по отношение на финансиране на образованието, като поеха отговорност за съдържанието на обучението и за оформянето на образователните си системи.

Университетите имат свободата сами да разработват спецификации на програмите си, по които провеждат обучение, като се ръководят от общата рамка. Програмите трябва да осигуряват на студентите онези учебни възможности, които са заявени в програмната спецификация и да гарантират качество на обучението, съответстващо на равнището на академичните стандарти в дисциплинарната област.

В Унгария бе осъществен проект за единни изисквания към учебните програми и курсове, водещи до придобиването на образователно-квалификационна степен. Подобна инициатива бе реализирана в Полша паралелно с реконструирането на националната система за осигуряване на качеството във висшето образование. Франция създаде 5-годишна магистърска степен на обучение. Холандия усилило въвеждат магистърски програми с преподаване на английски език. Германия реформира своя национален акредитационен съвет и заедно с това до сега е финансирала над 400 проекта за пилотно въвеждане на бакалавърски и магистърски програми. Във Великобритания Агенцията за осигуряване на качеството предложи нова 6-степенна национална рамка на квалификациите във висшето образование.

3. Фактори от вътрешната среда

Рамката на ЕС е водеща при определянето на насоката и приоритетите в реформата на българското висше образование. Тя поставя сериозни предизвикателства както пред автономните университети у нас, така и пред институциите за управление и координиране на системата на национално ниво. Преструктурирането на национална ни образователна система за пълно съответствие с квалификационните схеми на висше образование в останалите европейски страни е определен във времето процес. У нас степените

са въведени с наименованията Бакалавър и Магистър още преди подписването на Декларацията в Болоня. Изискванията на ЕС са възможност за адекватно определяне на квалификационни стандарти на отделните степени на висше образование, обвързани с необходимите компетенциите на завършващите.

Вътрешната среда се характеризира с:

- наследена система за висше образование, лишена от гъвкавост и адаптивност към съвременните обществени условия;
- масовизиране на висшето образование;
- лоши демографски тенденции в страната, произтичащи от слаби възпроизводствени и мощни миграционни процеси.

Наличието на неподходяща национална квалификационна рамка и липсата на адекватни общи измерители, позволяващи да се правят сравнения между отделните степени и институции, затрудняват приобщаването ни към европейските квалификационни схеми.

Състояние на висшето образование в България

Основните проблеми на висшето образование са свързани с:

- Потребностите на пазара на труда – отсъстват проучвания за потребностите на пазара на труда от кадри с различна квалификация. Няма и прогноза за развитието на тези потребности през следващите години, която да осигури планиран държавен прием във висшите училища, чрез който да се избегне дисбаланса на пазара на труда от ненужни специалисти и недостиг на кадри с важни за бизнеса специализации. Очаква се през 2010 г. в Европа 80% от технологиите да бъдат обновени, но само 20% от трудовите ресурси ще бъдат обучени да работят с новите технологии.
- Несъответствие между степента на подготвеност на кадрите и нуждите на фирмите – висшето образование има предимно теоретическа, а не практическа насоченост.
- Обучение и развитие на човешки ресурси за отраслите, определящи облика на икономиката. Необходима е прогноза за структурата на икономиката на страната за бъдещ период (например за след 5 г.), когато студенти-

те ще завършат. При такава прогноза приемът във висшите училища ще отговаря на потребностите на фирмите и икономиката на страната към момента на завършване на обучението на новите специалисти.

- Прекалено много висшисти – в България е много висок процентът на учащите се, които искат да завършат висше образование, за разлика от западните страни, където основната част от младежите се ориентира към средно специално образование поради високите разходи за висшето образование. Прекалено високият дял на обучаващите се влошава качеството на обучението и се създават ненужни специалности.

В областта на финансирането основните проблеми на висшите ни училища произтичат не толкова или само от неговото ниво (брутен размер), колкото от:

- разпределяне на държавната субсидия на база на неадекватен на сегашните национални условия принцип, който не позволява нито развитието на висшите училища, нито поддържането, а още по-малко, постигането на по-високо качество на предлаганото образование;
- неефективното използване на наличните средства, при което реално само една малка част от тях са инвестиции в учебния и научно-изследователски процес;
- недостатъчната прозрачност и публичен контрол върху начина на използването на ресурсите;
- липсата на целенасочени усилия за осигуряване на разнообразни извънбюджетни източници за финансиране;
- отсъствието на междуинституционално сътрудничество при използването на ресурсите.

Перспективи за развитие

1. Разработване на единна стратегия за развитие на висшето образование и прилагане на балансирана система от показатели за оценка на постигнатото.

Кризата в образованието в България се дължи главно на липсата на дългосрочна национална стратегия за развитие на вис-

шето образование и недооценяването на бюджетните приоритети.

Наясно сме с необходимостта от разработването на единна интегративна стратегия за висшето образование и внедряване на система, която да:

- Разяснява стратегията за висше образование на заинтересованите от дейността на образователните институции страни на всички нива,
- Фокусира усилията на участниците в процесите на висшето образование към постигането на една обща цел – осъществяване на стратегията за висше образование,
- Успява да измери степента на реализиране на образователната стратегия,
- Подпомага анализа на различните аспекти на дейността и прогнозиране на бъдещото развитие.

Предпоставките за прилагането на метода Балансирана система от показатели за реализиране на стратегията на висшето образование са:

- Необходимостта от адекватна интегрирана система от показатели за измерване ефективността и качеството на образователната система и институции.
- Желанието да експериментираме с цел подобряване на изпълнението на дейностите.

Балансираната система от показатели е мощен инструмент, който може да бъде приложен за количествено и качествено измерване на изпълнението на дейностите, свързани с процеса на обучение. Тя е организирана комбинация от ключови индикатори на изпълнението, която измерва резултатите на институционално, регионално и макро ниво.

Балансираната система от показатели като методология на стратегическото планиране позволява:

- Адекватно, бързо и ефективно реагиране на промените в обикалящата среда.
- Прогнозиране на резултатите чрез постоянен мониторинг и оценка на база изпреварващи индикатори.

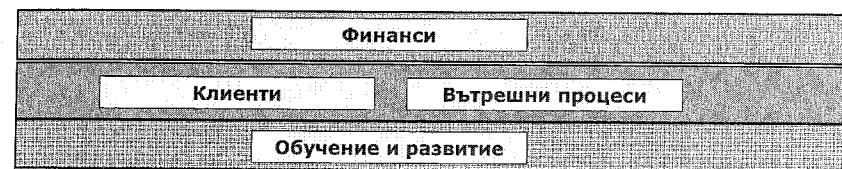
- Планиране и развитие на човешките ресурси, заети в системата на висшето образование.
- Събиране и натрупване на информация, която дава възможност за задълбочени анализи, на база, на които могат да бъдат предприети адекватни действия за развитието на висшето образование като цяло.

Балансираната карта подпомага стратегическото планиране

като:

- фокусира вниманието върху ключовите показатели за ефективност, чрез които да анализираме постигнатите резултати,
- дава ясна връзка между стратегическия контекст и конкретните дейности,
- осигурява разбиране на интересите на заинтересованите страни и предлага възможности за балансирането им,
- своевременно отчита силните и слаби страни на процесите и дава възможност за предприемане на навременни мерки за повишаване на ефективността и резултатността спрямо възприетите стандарти,
- Дефиниране на целите за следващия период и набор от конкретни действия за стратегическото управление.

Всяка от четирите перспективи на балансираната карта съдържа мерки за измерване на успеха по отношение на постигане на резултати

Фиг. 2. Опростена схема на Балансирана система от показатели за ефективност

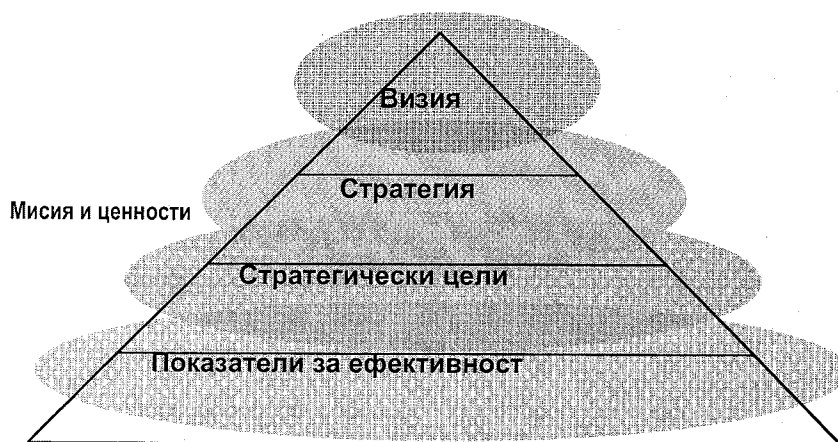
Движещи фактори при внедряването на система от балансиранни показатели са:

- Цялостен преглед на образователната стратегия и нейното

- документирани
- Уеднаквяване разбирането на всички ръководни кадри по отношение на образователната стратегия и стъпките за постигането на целите на образованието
- Въвеждане на избраната стратегия в ежедневната работа

Какво е необходимо да се направи

- Преглед на визията, ценностите и стратегическите цели, които се поставят пред висшето образование (фиг. 3).
- Дефиниране на стратегическите цели в четирите направления на балансираната карта (виж фиг. 2)
- Избор и описание на конкретните показатели за ефективност за всяка от стратегическите цели. Възможни измерими показатели са: ангажираност, квалификация, удовлетвореност.

Фиг. 3

2. Непрекъснато повишаване на добавената стойност за клиента на учебният процес да бъде фокусиран към потребностите на студентите и тяхната реализация на пазара на труда.

Пред всички участници в процеса на обучение (обучаващи се, преподаватели, администратори, работодатели, общество)

стои въпросът: какво искаме да постигнем чрез обучението – квалификация на степен, компетенции, знания, умения, признание? Удовлетворяват ли придобитите знания и умения изискванията на работодателите и пазара, т.е. крайния клиент, ползващ резултатите от обучението? Характеристиките на „продукта“ (завършилият студент) в традиционните учебни заведения са:

- твърде аналитична насоченост, без ориентация към практически действия;
- недостатъчно развити умения за междуличностно общуване и ефективна комуникация;
- ограниченост на мисленето в глобална и дългосрочна перспектива и ценностната система;
- недостиг на умения за работа в екип;
- недостатъчна ориентация в информационните ресурси и системи;

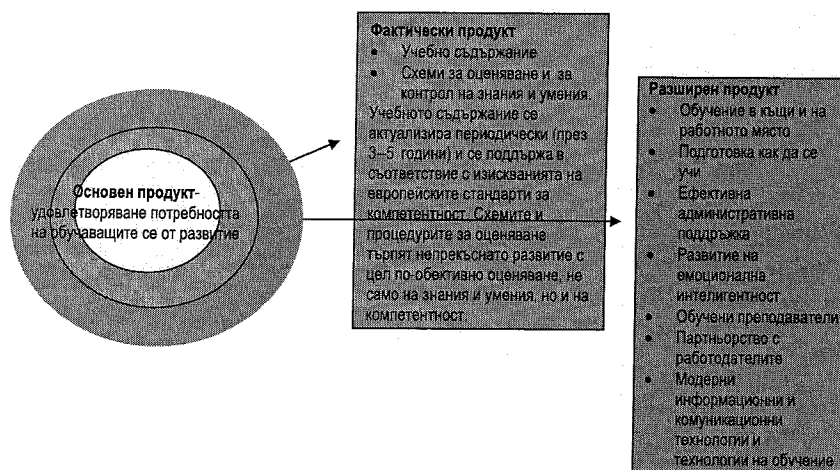
Приемайки, че „Обучението е процес, чрез който се придобиват и реализират умения, знания, навици, ценности и отношения по начин, който модифицира поведението“, всяка образователна институция трябва да поеме отговорност не само за разпространение на познанието, но и за неговото използване. За тази цел е необходим баланс между: постигане на индивидуална компетентност; приложение в практиката и споделяне на опита с другите при използването ѝ в реалностите на организацията.

Основната цел е постигане на „работещо знание“, готово да се включи в действие и да насочи към осъществяване на „ефективни действия и поведение“ при решаването на разнообразните проблеми, с които работещия се сблъсква в своята ежедневна практика.

Постигането на съвършенство в работата става, чрез системно и търпеливо изграждане на същностните за организацията компетенции, а те, от своя страна, се градят на личностното съвършенство на служителите. Това е целта на обучаващи се и преподаватели, а степента на постигането ѝ измерва добавената стойност на учебен процес (виж Фиг. 5 Трестепенен модел на продукта).

Фиг. 4. Области на ефективни действия и поведение

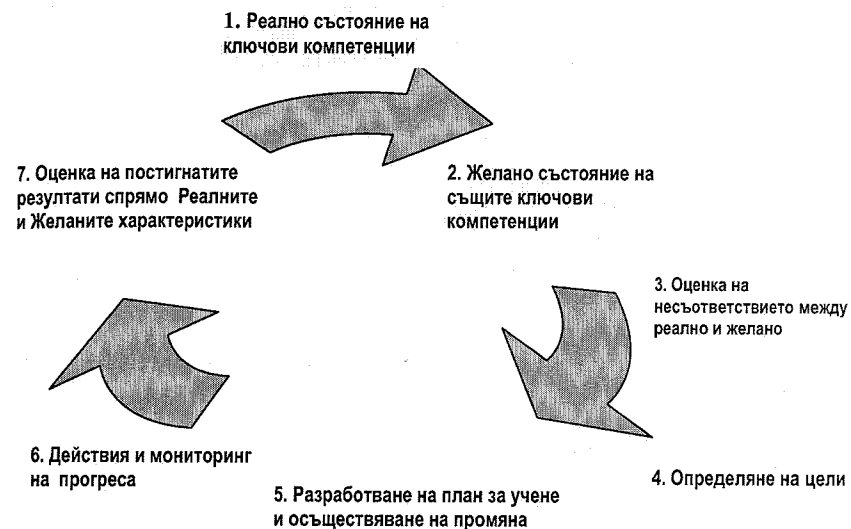
Фиг. 5 Трестепенен модел на продукта

За да бъдем по-ефективни е необходимо да разчупим рамките на традиционния подход и да се ориентираме към т.н. „предприемачески подход на обучение“.

3. Трансформация на цикъла на учене към ефективност на процеса и осигуряване на работещо знание.

Промените в процеса и технологиите на обучение изискват търпение и воля за промяна на навиците. Всеки обучаващ се трябва да е мотивиран за посрещане на новите предизвикателства. Развитието на обучаващите зависи от степента на ангажираност към собственото израстване, учене и промяна.

Процесът, водещ до ефективно учене и промяна се реализира в цикъл от няколко основни стъпки, засягащи изграждането на реалния и желания образ за развитие на личността, формулирането на цели и план за учене и развитие.

От съществено значение е наличието на ориентир, спрямо който да може да се оцени реалното състояние и да се изгради желаното състояние. Това може да бъде модел на ключовите умения, необходими за ефективна работа. Обикновено такива модели се конструират чрез изследвания на добрата практика.

Бързите темпове на развитие на технологиите, глобализаци-

ята на пазарите, както и непрекъснатата необходимост от продуктово обновление изискват вграждане в процеса на учене на ефективни методи за обучение. В нашата страна слабо се прилагат съвременните технологии на електронно уеб базирано обучение, подпомагано дистанционно обучение, отворено и смесено обучение, както и новите методи за формално, неформално и информално обучение, базирани на модерните информационни и комуникационни технологии. За целта е необходимо качествено ново преосмисляне на основните концепции за знанието, изискванията към качеството на образованието и мотивацията на обучаващите се да се реализират по най-добрия начин на пазара на труда.

Заклучение

Изпълнението на изискванията, свързани с присъединяването на България към ЕС е неделимо свързано с цялостното развитие на реформата на висшето образование. Това определя необходимостта от:

- непрекъснато изучаване на европейските стандарти в областта на висшето образование и процесите на интеграция на българското образование,
- анализиране на икономическите и институционални предпоставки за промени във ВО и изследване на финансовите аспекти на проблемите,
- дефиниране на оптимални начини за справяне с проблемите и пречките и адекватни пътища за развитие на ВО.

Какво предстои ?

Обемът на финансиране на висшето образование не е проблем. Началото на процеса по изграждане на стратегически партньорства е поставено. По пътя на промените трябва да се развенчаят някои митове за българското висше образование и да се обърне внимание на проблемите на университетите, за да се промени статуквото.

България е постигнала формално съответствие на европейските измерения, поставени в процеса Болоня, с което показва висока степен на политическа готовност да участва активно в изграждането на европейско пространство за висше образование.

Използвана литература

1. Политика на Европейския съюз в областта на образованието - http://www.student.bg/docs/view/112_Polrtika_obrazovanie.htm
2. Болонската декларация - Подписана в Болоня на 19.06.1999 г. от министрите на образованието на 25-те страни от ЕС, България, Румъния, Исландия, Норвегия, Швейцария. http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/bologna_declaration.pdf
3. Заключение на Председателството, Европейски съвет (Лисабон), 23-24 март 2000 (Presidency Conclusions, Lisbon European Council, 23 and 24 march 2000) - http://europa.eu.int/european_council/conclusions/index_en.htm
4. Съвет на Европейския съюз, Детайлизирана работна програма за осъществяване на целите на общото и професионално образование в Европа, Брюксел, 20 февруари 2002 (Council of the European Union, Detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe, Brussels, 20 February 2002, 6365/02, EDUC 27) - http://europa.eu.int/comm/education/doc/official/keydoc/2002/progobj_en.pdf
5. Декларация от Глазгоу, ЕАУ, Брюксел, 15 април 2005 г, http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/02-EUA/050415_EUA_GLA_SGOW_declaration.pdf
6. „The Copenhagen Declaration” - Declaration of the European Ministers of Vocational Education and Training, and the European Commission, convened in Copenhagen on 29 and 30 November 2002, on enhanced European cooperation in vocational education and training - http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/copenhagen_declaration_en.pdf
7. Higher Education in Europe – http://ec.europa.eu/education/policies/educ/higher/higher_en.html